

Afrika zkoušená Vagnerovci

Je jednou z nejchudších zemí světa a také zemí ne právě bezpečnou. Ačkoli se poměry ve Středoafričské republice v posledních měsících ještě zhoršily, církev vytrvale nachází cesty, jak být místním lidem nablízku.

Před prázdninami se z několikaleté cesty po Středoafričské republice (SAR) vrátily dvě české humanitární pracovnice Ludmila Böhmová a Jana Škubalová z organizace SIRIRI, známé i čtenářům KT. Po roce zde byly obhlédnout, jak se daří vzdělávacím projektům, které tam organizace ve spolupráci s karmelitánskými misionáři od roku 2006 rozvíjí. „Bezpečnostně je to tam nyní poněkud horší. V okolí města Bouaru na západě země jsme se podívaly i do vesnických škol. Co se ale týká města Bozoum hlouběji ve vnitrozemí, tam už jsme si do okolí netroufaly,“ popisuje pro KT Jana Škubalová, která SIRIRI řídí. V blízkosti Bozoum byla totiž objevena nová naleziště zlata a diamantů, kvůli nimž se o SAR dlouhodobě zajímají světové velmoci právě tak jako kriminální skupiny. Protivládní rebelové, kteří v této oblasti operují, tak kladou na cesty miny, aby zabránili v průjezdu automobilům a naleziště si „ochránili“ pro sebe.

„Auta tu zpravidla znamenají vládní jednotky nebo vagnerovce,“ vysvětluje Jana Škubalová. Místní lidé jezdí na motorkách nebo chodí pěšky. Vagnerova skupina – nechalvalně známá kvůli ruské invazi na Ukrajinu – vyměnila se středoafričskou vládou ochranu jejího bezpečí za svobodnou možnost čerpat z nalezišť pro vlastní zisk. „Rusové tu oficiálně udržují klid, ve skutečnosti ale vytěžují nerosty i obrovské plochy lesů, zotročují místní obyvatele a ze země vyvázejí jeden kamion za druhým,“ navazuje Ludmila Böhmová a dodává: „Prigožin (šéf Vagnerovy skupiny – pozn. red.) takto financuje svoje lidi, kteří pak mohou vést i boje na Ukrajině.“ Rusové nyní ovládají přes tři čtvrtiny území SAR. A rebelové? „Místní je rozlišují na ty, kdo kladou miny, a na ty, kdo okrádají,“ shrnuje Jana Škubalová. Znamená to třeba i loupeže ze skladů humanitární pomoci či jejich vypalování. Velké humanitární organizace se proto ze země stahují a místní zůstávají ponecháni sami sobě.

Karmelitáni jako pevný bod

Právě na misi v Bozoum pracoval P. Norberto Pozzi (71), který na soupeření mezi Rusy a rebely dopltil letos v únoru. Jak jsme informo-

Biskup Mirek a středoafričtí svatečtané.

Snímek Aurelio Gazzera

váli i v KT, najel na minu cestou do nedaleké vesnice, kde měl sloužit mši sv. Jeho Toyota explodovala a misionář zůstal naživu jen díky včasnému zásahu zdravotníků OSN. „Pravou nohu měl na čtyřikrát zlomenou, levou mu museli nad kotníkem amputovat. Zotavuje se teď v Itálii. Zranění už má ale krásně zahojená a začíná znovu chodit,“ podotýká Jana Škubalová. A Ludmila Böhmová vyzdvihuje: „Sotva bylo jasné, že přežije, prohlásil, že se chce na misi vrátit. Rozumím tomu – Norberto do SAR přišel jako třicátník a prožil tu čtyřicet let života. S upraveným autem to bude moci zvládnout.“

Karmelitáni jsou v rozkolísané zemi jedním z mála pevných bodů. Jejich tamní komunity

tvoří vedle Italů a Středoafričanů třeba i Bolívijský nebo Francouz s ruským jménem Igor, jehož babička pochází z litevského Vilniusu. A biskup diecéze Bouar, kde karmelitáni vedou mimo jiné kněžský seminář, zase pochází z Polska a místo svého občanského jména Miroslaw Gucwa je tu pro všechny prostě „Mirek“. „S Mirkem jsme debatovali o tom, zda by ve své diecézi nezačítal náš vzdělávací program Škola hrou v SAR. V zemi je obvyklé, že misijní školy mají své koordinátory. My se zde ale objevíme jen jednou nebo dvakrát ročně. Mirek by mohl být pro místní lidi autoritou, která bude za našich úsilím stát,“ líčí Ludmila Böhmová.

Škola hrou v SAR vychází z myšlenek Jana Amose Komenského a připravuje pedago-

gy, aby dokázali děti učit názorně, a ne francouzsky, jak je v SAR zvykem, ale v místním jazyce sango. Podle Böhmové biskup Mirek předběžně souhlasil. „Dozvěděli jsme se také, že diecéze v Bouaru zakládá vyšší odbornou pedagogickou školu, která by se měla otevřít už v září. To je vynikající zpráva, protože dosud byla jediná možnost získat pedagogickou přípravu v metropoli Bangui. Vysoká pedagogická škola ovšem chybí v SAR úplně,“ říká Ludmila Böhmová.

Vyškolili 1 200 katechetů

Biskup Mirek také Česky žádal, zda by neupravily pro dospělé slabikáře a další pomůcky, které SIRIRI připravila pro výuku dětí. Přes 60 % Středoafričanů je totiž negramotných. „Karmelitáni v bouarské diecézi vyškolili ve dvouletých cyklech na 1 200 katechetů a jejich manželky. Právě ženy jsou zpravidla negramotné. Tudíž se na kurzech zdokonalovaly třeba v pletení, vedení domácnosti, péči o děti. Ale nyní jsme se dozvěděly, že se učily také číst, a to přímo z našich dětských slabikářů!“ raduje se Ludmila Böhmová. Proškolené manželské páry pak pomáhají ve svých vesnicích, kam se kvůli obtížně sjízdným cestám a špatné bezpečnostní situaci dostávají kněží (ale i světské autority) jen zřídka. „Katecheté také vedou modlitby nebo připravují na křest a první svatě přijímání,“ popisuje Böhmová a dodává: „Kromě toho většinou mají také mobilní telefony, a tak jsou jejich vesnice v určitém spojení s okolím.“

Dávat rychle a jednoduše

Biskup Mirek zvažuje, že by už kvůli bezpečí misionářů i místních lidí soustředil co nejvíce církevních iniciativ do relativního bezpečí své diecéze, včetně projektu Škola hrou. Dál zatím funguje i diecézní mobilní klinika, která vyjíždí k jižní hranici za Pygmeji. Pro ty je jinak lékařská péče nedostupná a najdou se mezi nimi i tací, kdo třeba nikdy v životě nebyli u zubaře. Daří se drobným projektům zacíleným na konkrétní pomoc, jako obstarat peníze na dopravu do nemocnice, záchranu podvyživeného dítěte nebo na krátkodobou dialýzu u pacientky po malárii. „Velké organizace takovouto rychlou konkrétní mikropomoc v řádu několika tisícovek korun ani poskytovat neumějí. SIRIRI tohle dokáže a také by to mohla být hezká inspirace k zapojení se třeba pro české farnosti nebo komunity,“ zdůrazňuje Ludmila Böhmová. Za pár tisíc korun tak lze dát najevo, že křesťané zůstávají Středoafričanům nablízku, i když se prostor, kde mohou normálně žít a fungovat, považlivě zmenšil.

ALENA SCHEINOSTOVÁ

Čtení na pokračování: Muselo vůbec něco vzniknout? (4)

Přinášíme čtvrtou ukázkou z knižního rozhovoru P. Matúšem Kocianem „Žehnám veškeré Boží hvězdě“ (KNA 2023), v níž se tento kněz a entomolog zamýšlí nad prvními kapitolami Bible.

Lze najít inspiraci pro křesťanský vztah k přírodě i ve Starém zákoně?

Biblický člověk byl zejména pastevcem, vnořeným do blízkovýchodní přírody. Proto není divu, že v Písmu můžeme najít mnoho pasáží, které se vztahem k přírodě či ke stvoření zabývají. Mnohé žalmy, biblické písně, oslavují a chválí Hospodina za jeho stvoření. V žalmech chválí Boha dokonce i samo stvoření, nejen člověk – už tím, že existuje, že je Božím dílem. Žalmy nám, moderním technickým lidem, připomínají, že život je také poezie. Na svět okolo nás se nemáme dívat chamtivě v perspektivě vlastnění, majetku a peněz, nemáme hledět jen na to, co se z něj dá vydobyvat a jak jej ovládnout. Naopak, náš postoj má být očistěn úžasem nad tím, co nás obklopuje a z čeho my sami žijeme. Pokud však chceme rozjímat o biblickém pohledu na svět, pak musíme vycházet především z knihy Geneze. Určitě nejen já, ale prakticky všichni, kdo se touto problematikou zabývali, vidí jako stěžejní už tyto první stránky Bible, kde se píše o stvoření světa a roli člověka v něm. První kapitoly Bible jsou ucelenou kosmologicko-teo-

logickou reflexí o vzniku světa, vycházející ze starověkých blízkovýchodních mýtů. Žádný jiný biblický text neměl takový vliv na křesťanské myšlení i celou západní kulturu jako právě tyto kapitoly.

V jakém smyslu?

První kapitoly Geneze zásadním způsobem ovlivnily historii křesťanské teologie i spirituality. Převažující způsob jejich výkladu bohužel až příliš zdůraznil nadřazenost člověka nade vším ostatním: západní člověk a křesťan sebe sama začal vnímat jako pyšný vrchol stvoření a vládce světa. A pro tento svůj postoj našel ospravedlnění v Genezi, kde Bůh říká člověku, aby panoval nad vším ostatním. Proto na prahu ekologické krize od padesátých let 20. století zaznělo mnoho hlasů obviňujících křesťanství z ekologické krize a drancování přírody. Sama ekologická krize pak přirozeně vedla mnohé biblisty a teology k tomu, aby na to reagovali, hledali odpovědi, které Písmo skutečně dává, a revidovali dosud převažující výklad.

Na začátku Bible se píše o drastické nadvládě člověka nad planetou?

Kdyby tomu tak opravdu bylo, museli bychom ihned náš rozhovor ukončit. Už bychom k tomu neměli právo cokoli říkat. Naše víra a křesťanství by byly absolutně irrelevantní ve vztahu k ekologickým problémům. Nezbyvalo by než

uznat, že jsme zodpovědní za drancování přírody, nezbyvalo by než připustit, že křesťanství se nezajímá o pozemský svět, ale pouze o svět člověka, snažícího se dostat do nebe, utéct z pozemské reality, poté co ji maximálně využije, pohrdajíc při tom vším stvořeným. Takové křesťanství by bylo odsouzeno k nezdaru, k zániku, protože by bylo v rozporu se sebou samým, s Kristem, který na sebe vzal fyzické tělo, lidskost, živočišnost, pozemskost, v rozporu s Kristem, jenž se zajímal o problémy člověka na zemi, o jeho bolesti a trápení a snažil se tyto bolesti léčit, odstranit. Četba Bible, která by vedla k lidské aroganci vůči čemukoli a komukoli, nemůže být pravdivá, nemůže být v souladu s Boží láskou a spravedlností.

Jak číst první kapitoly Bible o stvoření?

Můžeme začít pohledem na vesmír a větou: „Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi.“ Lidi všech dob fascinoval pohled na hvězdné nebe. Podívat se na hvězdy je to nejjednodušší, nejprostší a nejpřístupnější každému člověku, nic to nestojí, a přitom se zároveň jedná o kontakt s nedosažitelným rozměrem, s absolutnem. Jediný pohled vzhůru stačí člověku k tomu, aby se dotkl svých vlastních mezí, své nepatrnosti, omezenosti. Připomeňme známá data, že jen naše Slunce, vzdálené od Země pouhých osm světelných minut, je 333 000krát větší než Země. Další nejbližší hvězda je od planety Ze-

mě vzdálená 4,22 světelných let. Naše galaxie, Mléčná dráha, má v průměru sto tisíc světelných let a je v ní asi sto bilionů hvězd. Podle posledních poznatků je možno zaznamenat šestnáct milionů galaxií a všech hvězd je deset tisíc trilionů. V těchto rozměrech a vzdálenostech, které jsou zcela mimo naši představivost, bychom mohli pokračovat donekonečna. Současná astrofyzika vysvětluje vznik vesmíru teorií známou už malým dětem, tedy teorií velkého třesku. Vesmír se stále rozpíná, je v neustálém pohybu a vývoji – my se pomocí matematiky a astrofyziky můžeme dnes podívat zpátky na to, co se odehrávalo v prvních minutách velkého třesku, před asi čtrnácti miliardami let, kdy vesmír začal svou existenci mohutným rozpínáním, které trvá dodnes. Proces lze vypočítat až téměř na samý počátek – až k jedné oktilióntiné sekundě.

Co k těmto poznatkům vědy přidávají úvodní kapitoly Bible?

Otázka, co bylo na samotném počátku a co bylo před ním, zůstává vědě zahalena – nebyl čas a prostor, neplatily zákony klasické ani kvantové fyziky, takže žádnými nám dostupnými prostředky nemůžeme bod nula studovat. Neměně závaznější je však jiná otázka: Proč vlastně vesmír vznikl? A muselo vzniknout? Muselo vůbec něco vzniknout? A když ano, proč?

(Pokračování příště)